NOTEN

Hoofdstuk 1

1. *Algemeen Dagblad*, 24 januari 2000, titel van artikel over KRO's tv-programma *Spoorloos.*
2. *De Telegraaf*, 29 mei 1997; *Algemeen Dagblad*, 7 mei 1999.
3. *De Telegraaf*, 15 februari 1993.
4. Idem, 24 december 1993.
5. *Trouw*, 14 september 1996.
6. Mededeling Guus van Holland, 11 september 2001.
7. *NRC Handelsblad*, 15 september 2001, Wetenschap & Onderwijs.
8. *Daily Mail*, 15 september 2001.
9. *NRC Handelsblad*, 19 september 2001.
10. *de Volkskrant*, 18 september 2001.
11. *NRC Handelsblad*, 22 september 2001.
12. *de Volkskrant*, 18 september 2001.
13. Vgl. J.C.H. Blom, *Burgerlijk en Beheerst.*
14. Zie bv. Tom Lutz, *Crying.*
15. *De Telegraaf*, 25 maart 1994.
16. *NRC Handelsblad*, 22 juni 1996.
17. Idem, 15 februari 1993.
18. Gegevens van internet-site *About.com/Media*, augustus 2001.
19. Claudia Wegener, *Reality-TV*, 31/32.
20. Richard Sennett, *The Fall of Public Man*, 279ev. Hij geeft in dit verband Nixon's Checkers-speech in 1952 als voorbeeld.
21. Neil Postman, *We amuseren ons kapot*, 102 ev.
22. Sennett, opcit.,336.
23. Gerhard Schulze, *Die Erlebnis-Gesellschaft*, 155.
24. Zie voor een beschouwing over expressie in de kunsten: J.M. van Meel, *De emotie verbeeld.*
25. Malcolm Gladwell, *Het omslagpunt*, 66/77.
26. Zie bv. Elaine Hatfield e.a., *Emotional Contagion*, en J.A.M. Meerloo, *Lachen, dansen, rebellie.*

27. Vgl. Hatfield, opcit.
28. Gladwell, opcit., 71.
29. Zie hierover bv Theodor Zeldin, *On Conversation.*
30. A. van Dantzig, *Films – voor gezien getekend*, 52.
31. *NRC Handelsblad*, 22 september 2001.
32. Anne Vincent-Buffault, *The history of tears*, 241.
33. Otto F. Best, *Der weinende Leser*, 187-190.
34. Vincent-Buffault, opcit., 242.
35. Peter Gay, *The Naked Heart*, 3.
36. Idem, 4.
37. John Durham Peters, *Speaking into the Air*, 179ev.

Hoofdstuk 2

1. *NRC Handelsblad*, 21 september 2001.
2. Zie voor een beschouwing over Elias'theorie: Paul Kapteyn, *Taboe, macht en moraal in Nederland.* Amsterdam 1980.
3. Idem, 276/277.
4. S. W. Couwenberg, *De Nederlandse Natie.* Zie voor een ruimere context Ilja van den Broek, *Heimwee naar de politiek.*
5. Kapteyn, opcit., 278.
6. Abram de Swaan, *Zorg en de staat*, 259.
7. Idem, 260.
8. Cas Wouters, *Van minnen en sterven*, 20/21.
9. Idem, 25.
10. Hans Magnus Enzensberger, *Aussichte auf den Bürgerkrieg*, en Schulze, opcit.
11. Peter N. Stearns, *American Cool*, 310.
12. E.H. Kossmann, *De Lage Landen*, II, 384
13. W.J. Hofdijk, *Ons Voorgeslacht*, 323/324.
14. J.A.A. van Doorn, *De laatste eeuw van Indië*, 11.
15. Cees Fasseur, *De weg naar het paradijs*, 212.
16. Idem, 237.
17. H.L. Wesseling, *Alles naar wens*, z.p.
18. Henk te Velde, 'Zedelijkheid als ethiek en seksueel fatsoen', 204/205.
19. Geciteerd in *de Volkskrant*, 21 juni 1995.
20. C. Schuyt en Ed Taverne, *1950. Welvaart in zwart-wit*, 247ev.
21. Hans Righart, *De eindeloze jaren zestig*, 41.
22. J.C.H. Blom, *Burgerlijk en beheerst*, 223ev.
23. Schuyt en Taverne, opcit., 253.
24. Jolande Withuis, *Drie vrouwen, drie levens, één oorlog*, 5-71.
25. James C. Kennedy, *Nieuw Babylon in aanbouw*, 10.
26. Idem, 18.
27. Maarten Huygen, 'Poldertranen', in *NRC Handelsblad*, M, oktober 2001.

28. Schuyt en Taverne, opcit., 74.
29. Jolande Withuis, *De jurk der kosmonauten*, 105.
30. Zie Ilja van den Broek, *Brandpunt van verwachting*.
31. Zie Maarten van Bottenburg, *Verborgen competitie*, en Joris van de Berg, *Temidden der kampioenen*.
32. *De Telegraaf*, 24 oktober 1964.
33. Pieter Steinz in *NRC Handelsblad*, 22 juni 2001.
34. *De Telegraaf*, 1 juli 2000.
35. Informatie Guus van Holland, 11 september 2001.
36. Johan Huizinga, *Nederlands geesteskenmerk*, 27/28.
37. Abram de Swaan, *Perron Nederland*, 17.

Hoofdstuk 3

1. *Algemeen Dagblad*, 8 juni 1999.
2. Liesbet van Zoonen, *'Moeten strijdende vrouwen zo grof zijn?'*, 274ev.
3. Schuyt en Taverne, opcit., 231-234.
4. Lidy Schoon, *In de schaduw van de lust*, 11/12.
5. Anthony Giddens, *The Transformation of Intimacy*, 159ev.
6. Idem, 171.
7. Idem, 181.
8. *NRC Handelsblad*, 23 maart 1991.
9. O. Andel-Ripke, *Jaloezie bij kinderen*, 3
10. Idem, 10-12.
11. Bram Buunk, *Jaloezie*, 45.
12. Idem, 41.
13. Idem, 17.
14. Idem, 61.
15. Idem.
16. Idem, 25.
17. Geciteerd in Buunk, opcit., 72.
18. Idem, 67.
19. Aangehaald door Christien Brinkgreve in *NRC Handelsblad*, 22 december 1994.
20. Geciteerd in Kapteyn, opcit., 34/35.
21. Giddens, opcit., 169.
22. Pieter Spierenburg, *De verbroken betovering*, 292.
23. Charles Taylor, *De malaise van de moderniteit*, 54/55.
24. Idem, 58.
25. Schoon, opcit., 21, 91/92.
26. Idem, 92.
27. Idem, 93/94.
28. Idem, 95
29. Idem, 172.

Zie bv. Michael Kimmel, *Manhood in America.*
Giddens, opcit., 3.
NRC Handelsblad, 27 juli 1990. Wetenschap & Onderwijs.
Renate Rubinstein, *Niets te verliezen en toch bang.*
Emma Brunt, *Jaloers*, 128.
Idem, 14/15.
Idem, 85-87, 94.
Ingeborg van Teeseling, *Het oog van de storm*, 57.
Van Dantzig, opcit., 112.
In gesprek met Lien Heyting, *NRC Handelsblad*, 28 februari 1997.
. *NRC Handelsblad*, 20 augustus 1996.
Idem.
. *Het Parool*, 15 augustus 1998.
. *de Volkskrant*, 16 november 1996.
- Zie Henri Beunders, *De strijd om het beeld.*
. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 20 augustus 1994.
- *NRC Handelsblad*, 11 oktober 1991.
- *De Telegraaf*, 15 februari 1994.
- *Trouw*, 7 september 1994.
- *De Telegraaf*, 2 mei 1997.
- In gesprek met Michaël Zeeman, *de Volkskrant*, 8 mei 1998.
. *de Volkskrant*, 14 oktober 1995.
- Idem.
- Idem, 21 juni 1995.
.. Idem, 16 november 1996.
- *NRC Handelsblad*, 16 september 1995.
;. *de Volkskrant*, 10 oktober 1996.
'. Idem, 1 oktober 1999.

Hoofdstuk 4

Jan en Annie Romein, *Erflaters van onze beschaving*, 815/816.
. Internet-site iT, 22 november 1994.
Sennet, opcit., 257ev. Vgl. C. Lindholm, *Charisma*, H.M. van Dooren, *Messengers from the promised land.*
- Amanda Kluveld, *Reis door de hel der onschuldigen*,77ev.
. Idem, 80.
- Henk te Velde, 'Viriliteit en opoffering', 421-434.
. Marjan Schwegman, 'Strijd om de openbaarheid', 157/158.
- Idem, 158/159, in navolging van Ido de Haan en Henk te Velde.
- Idem, 156.
ɔ. Idem.
L. Tjeerd Agema, *'Als wij maar weten dat U op Friesche bodem is...'*, 30.
2. *De Telgraaf*, 12 juni 1929.

13. Idem, 23 maart 1934.
14. Idem.
15. *Algemeen Handelsblad*, 20 maart 1934.
16. *De Telegraaf*, 27 maart 1934.
17. Idem, 20 maart 1934.
18. Van Teeseling, opcit., 30.
19. *De Telegraaf*, 11 juli 1934.
20. Idem, 3 juli 1934.
21. *Algemeen Handelsblad*, 2 juli 1934.
22. Philippe Ariès, *Het beeld van de dood*, 61.
23. Idem, 99.
24. Wouters, opcit., 213.
25. Idem, 216, 221.
26. Elizabeth Kübler-Ross, *Dood*, 33, 44.
27. Wouters, opcit., 222/223.
28. Cees Fasseur, *Wilhelmina. Krijgshaftig in een vormeloze jas*, 563.
29. Idem, 565.
30. *Courant Nieuws van de Dag*, 28 november 1962.
31. Fasseur, opcit., 566.
32. *De Telegraaf*, 10 december 1962.
33. Idem.
34. Idem.
35. Schuyt en Taverne, opcit., 355.
36. Paul Witteman, *Met je hoofd in de huiskamer*, 13/14.
37. *De Telegraaf*, 29 maart 1963.
38. Henk van Gelder en Ben Dull, *22 november 1963*, 52.
39. *De Telegraaf*, 26 november 1963.
40. Idem.
41. Jolande Withuis, 'Geestelijke oorlogsschade', 394.
42. Hendrik Jan Schoo, 'Inleiding', in: *De Nederlandse kaaskop*.
43. *NRC Handelsblad*, 19 oktober 1990.
44. *de Volkskrant*, 26 augustus 2000.
45. *NRC Handelsblad*, 13 juni 1993.
46. Idem, 29 april 1995.
47. Idem.
48. *de Volkskrant*, 14 juni 1995.
49. *NRC Handelsblad*, 18 oktober 1995.
50. *Trouw*, 25 februari 1995.
51. Idem,19 november 1993.
52. *NRC Handelsblad*, 16 maart 1995.
53. Vgl. Hans Achterhuis e.a., *Als de dood voor het leven*.
54. *de Volkskrant*, 28 januari 1995.
55. *Trouw*, 25 februari 1995.
56. *NRC Handelsblad*, 4 maart 1994.
57. Idem, 20 april 1994.

58. Idem, 12 april 1993.
59. *De Telegraaf*, 7 februari 1997.
60. Idem, 28 juni 1993.
61. *Trouw*, 12 oktober 1992.
62. *NRC Handelsblad*, 1 augustus 1995.
63. *De Telegraaf*, 11 maart 1994.
64. *NRC Handelsblad*, 7 november 1995.
65. *Trouw*, 4 maart 1995.
66. *De Telegraaf*, 11 januari 1994.
67. *Trouw*, 15 januari 1994.
68. *De Telegraaf*, 8 september 1997.
69. Idem; *Trouw*, 6 september 1997.
70. *Het Parool*, 22 juni 1999.
71. Idem, 7 september 2000; *Trouw*, 12 oktober 2000; *de Volkskrant*, 2 november 2000.
72. *de Volkskrant*, 15 maart 1997.
73. *Trouw*, 7 maart 2000.
74. George L. Mosse, *The Nationalization of the Masses*, voorwoord.
75. *NRC Handelsblad*, 12 september 1997.
76. Idem, 21 februari 1995.
77. Kübler-Ross, opcit., 119.

Hoofdstuk 5

1. Gerrit Glas, *Angst*, 30ev.
2. Alice K. Turner, *The History of Hell*, 3.
3. Peter van Eekert e.a., *Johnson Moordenaar!*, 133.
4. Marjoleine de Jonge, *Postzakken vol woede*, 34.
5. Idem, 44.
6. John Durham Peters, opcit., 222.
7. De Jonge, opcit., 37.
8. Idem, 31.
9. Idem, 41/42.
10. Idem, 49.
11. Joachim Duyndam, *Denken, passie en compassie*, 167.
12. Idem, 67.
13. Samuel en Pearl Onliner, *De altruïstische persoonlijkheid*, 252.
14. Van Teeseling, opcit., 87.
15. M.C. Doeser, Michael Polanyi, Kritisch Denkers Lexikon, 1-17.
16. Jaap van Ginneken, *Brein-Bevingen*, 188.
17. *NRC Handelsblad*, 25 juli 1995.
18. *De Telegraaf*, 10 maart 1999 en 29 juli 2000.
19. Vgl. Han Israëls, *Heilige verontwaardiging*.
20. *De Telegraaf*, 23 augustus 1996.

21. *Trouw*, 23 augustus 1996.
22. *Het Parool*, 11 april 2000.
23. *De Telegraaf*, 21 oktober 1996.
24. Idem, 27 december 1996.
25. Idem.
26. *NRC Handelsblad*, 20 maart 1999.
27. *De Telegraaf*, 18 juli 1995.
28. Idem.
29. *NRC Handelsblad*, 1 oktober 1996.
30. Wouters, opcit., 93/94.
31. *Van Teeseling*, opcit., 13.
32. Vgl. D. Dayan en E. Katz, *Media Events.*
33. Jaap van Ginneken, opcit., 248ev.
34. *NRC Handelsblad*, 6 mei 2000.
35. E. Goode en N. Ben Yehuda, *Moral Panics*, 142.
36. Peter Vasterman, *Mediahype*, 40/41.
37. De Telegraaf, 21 augustus 1996.
38. *Van Teeseling*, opcit., 92.
39. *De Telegraaf*, 16 augustus 1997.
40. *NRC Handelsblad*, 16 september 1997.
41. Vasterman, opcit., 40.
42. *De Telegraaf*, 17 september 1997.
43. *NRC Handelsblad*, 24 december 1997.
44. *De Telegraaf*, 20 september 1997.
45. *de Volkskrant*, 26 februari 2000.
46. *De Telegraaf*, 20 september 1997.
47. Idem, 8 juli 1999.
48. Idem, 12 september 1998.
49. Vasterman, opcit., 42.
50. *De Telegraaf*, 16 oktober 2001.
51. *Leeuwarder Courant*, 21 mei 1999.
52. Vasterman, opcit., 53.
53. Idem, 50ev.
54. Idem, 59-63.
55. *Trouw*, 20 februari 1998.
56. *Het Parool*, 8 januari 1998.
57. *NRC Handelsblad*, 21 september 1996.
58. *De Telegraaf*, 3 maart 1999.
59. Idem, 18 januari 1999.
60. Van Teeseling, opcit., 75.
61. *De Telegraaf*, 17 en 18 juli 2000.
62. Vgl. Eric Schlosser, 'A Grief like no Other'.
63. *De Telegraaf*, 15 juli 2000.
64. Idem, 31 mei 2000.
65. Van Teeseling, opcit., 41.

66. *De Telegraaf*, 22 september 1997.
67. Idem, 1 juli 1998 en 22 september 1997.
68. Idem, 14 januari 1999; *NRC Handelsblad*, 19 januari 1999.
69. *Het Parool*, 26 juni 1999.
70. *De Telegraaf*, 11 januari 1999.
71. Idem, 3 mei 1997.
72. Idem, 28 januari 1997; Zie ook Malcolm Gladwell, opcit., 185ev.
73. *Trouw*, 22 oktober 1994.
74. *Het Parool*, 26 januari 2000.
75. *NRC Handelsblad*, 13 september 1990.
76. Idem, 13 november 1999.
77. *De Telegraaf*, 8 en 9 januari 1998; *de Volkskrant*, 29 oktober 1998.
78. *De Telegraaf*, 29 juli 2000.
79. *Trouw*, 16 april 1999.
80. *De Telegraaf*, 15 januari 2000.
81. Idem, 30 december 1997.
82. Idem, 28 oktober 1999.
83. Idem, 20 juli 2000.
84. Idem, 31 januari 1998.
85. Idem.
86. *Opzij*, juli/augustus 2001, 152.
87. Max Pam in *NRC Handelsblad*, 15 september 2001.
88. *Trouw*, 4 november 1995.
89. *De Telegraaf*, 30 juli 2001.
90. *Trouw*, 17 april 1993.
91. *NRC Handelsblad*, 15 januari 1997.
92. *de Volkskrant*, 2 augustus 1997 en 25 oktober 1997.
93. *Algemeen Dagblad*, 16 juni 1998; *Trouw*, 21 januari 1998.
94. *De Telegraaf*, 20 mei 1995.
95. *de Volkskrant*, 5 maart 2001.
96. *Trouw*, 24 december 1992.
97. *NRC Handelsblad*, 13 november 1999; *De Telegraaf*, 26 februari 2000.
98. *NRC Handelsblad*, 1 april 1994.
99. Nelleke Noordervliet in *de Volkskrant*, 21 april 1995.
100. Eric van Ree in *de Volkskrant*, 21 april 1995.

Hoofdstuk 6

1. *Trouw*, 4 mei 1998.
2. *Het Parool*, 21 april 1998.
3. *NRC Handelsblad*, 12 maart 1999.
4. *De Telegraaf*, 19 februari en 14 maart 2000.
5. *de Volkskrant*, 14 maart 2000.
6. *De Telegraaf*, 1 maart 1995.

7. *Het Journaal*, 31 juli 2001.
8. Tom Lutz, opcit., 230.
9. *Speelfilmencyclopedie*, I., Haarlem 1995, 332; Lutz, opcit., 258.
10. Met dank aan Ilja van den Broek voor de verwijzing.
11. Lutz, opcit., 242.
12. Idem, 65.
13. Idem, 232.
14. *NRC Handelsblad*, 30 augustus 2001.
15. Friedrich Nietzsche, *Over nut en nadeel van de geschiedenis voor het leven*, 18, 20.
16. *De Telegraaf*, 22 september 1997.
17. *Trouw*, 14 maart 2000.
18. Idem, 18 en 26 oktober 1996.
19. *NRC Handelsblad*, 21 augustus 1996.
20. *Trouw*, 8 mei 1995.
21. *NRC Handelsblad*, 8 april 2000.
22. *Algemeen Dagblad*, 6 maart 2000; *de Volkskrant*, 4 maart 2000; *NRC Handelsblad*, 2 juli 1997.
23. *de Volkskrant*, 29 januari 2000.
24. H.J.G. Beunders en H.H. Selier, *Argwaan en profijt*, 19-21.
25. Jan Blokker in *de Volkskrant*, 20 mei 2000.
26. *Trouw*, 9 september 1993.
27. *Het Parool*, 3 september 1997.
28. Idem, 3 mei 1999.
29. *de Volkskrant*, 4 maart 2000.
30. *Trouw*, 23 september 1995.
31. Vgl. Frits de Lange, *Ruimte voor vergeving*, internet-google, trefwoord Vergeving.
32. *NRC Handelsblad*, 6 maart 1999.
33. Idem, 20 mei 2000.
34. Paul van Tongeren, *Is vergeving mogelijk?*, 13-18.
35. Idem, 18.
36. *Trouw*, 24 mei 1997.
37. Idem, 26 maart 1999.
38. *NRC Handelsblad*, 3 december 1994.
39. *Trouw*, 15 juni 1996.
40. *NRC Handelsblad*, 20 januari 1994.
41. *Trouw*, 15 juni 1996.
42. *NRC Handelsblad*, 19 juni 1993.
43. Idem, 1 september 2000.
44. *Trouw*, 18 november 1997.
45. Idem, 26 november 1999.
46. *International Herald Tribune*, 12/13 februari 2000; 12/13 augustus 2000.
47. *de Volkskrant*, 6 november 1998.
48. Vgl. Boutellier, *Solidariteit en slachtofferschap*; *Trouw*, 12 mei 1998.

49. *NRC Handelsblad*, 14 mei 1999.
50. *Trouw*, 3 april 1999.
51. *de Volkskrant*, 2 oktober 1999.

Hoofdstuk 7

1. Geciteerd in Richard Sennett, *De flexibele mens* 142.
2. Zie H.J.G. Beunders, 'De dubbele droom. De media in de huiskamer.' Utrecht 1998.
3. Idem.
4. Idem.
5. Jan Blokker, 'De god van de fictie', in Geke van der Wal, *Fictieve berichten*, 13.
6. Vgl. Beunders, 'Het volk verovert de media', 301-320.
7. *Filosofie Magazine*, 1999/4, 8-13.
8. Jean Baudrillard, *Fatale Stategieën*, 12/13.
9. *NRC Handelsblad*, 13 oktober 1995.
10. H.J.A. Hofland, *De elite verongelukt*, 109/110.
11. *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 18 juli 1994.
12. *De Telegraaf*, 6 juni 1998.
13. *NRC Handelsblad*, 30 december 1995.
14. *Trouw*, 11 april 1992; Vgl. Ineke Schippers en Peter Schmitz, *Ik is anders.*
15. Zygmunt Bauman, *Community*, 68/69.
16. *De Telegraaf*, 2 april 1996.
17. Idem, 2 december 1997.
18. Idem, 11 september 1999.
19. Edward Shorter, *Een geschiedenis van de psychiatrie*, 337/338.
20. Vgl. Leo Marx, *The Machine in the Garden*; Zie ook James W. Carey, *Communication as Culture*, 1-9.
21. Peter Reichel, *Der schöne Schein des Dritten Reiches*, 101.
22. Zie hierover Ilja van den Broek, *Heimwee naar de politiek.*
23. Erich Fromm, *De angst voor de vrijheid*, 12.
24. Frans A. Janssen (red.), *Scheppend nihilisme*, 223ev.
25. H. Bak (ed.), *Multiculturalism and the Canon of American Culture*, 2.
26. Bauman, opcit., 15-17.
27. *NRC Handelsblad*, 9 september 1995.
28. Niek van Sas, 'Nederland: een historisch fenomeen', 54.
29. Fred Davis, *Yearning for yesterday*, 37.
30. Idem, 100.
31. *De Telegraaf*, 11 september 1999.
32. Idem, 31 december 1996.
33. Idem, 5 mei 2000.
34. Idem.
35. *NRC Handelsblad*, 30 januari 1995 en 14 juli 1998.

36. *Trouw*, 1 november 1997.
37. *de Volkskrant*, 28 oktober 1994.
38. Idem, 21 januari 1995.
39. *NRC Handelsblad*, 14 juli 1998.
40. *Trouw*, 30 januari 1995.
41. Martin Schouten in *de Volkskrant*, 20 november 1999.
42. Idem.
43. *De Telegraaf*, 31 oktober 1998.
44. Frénk van der Linden in *NRC Handelsblad*, 30 januari 1995.
45. Geciteerd in Richard Sennett, *De flexibele mens*, 142.

Epiloog

1. Gerrit Glas, *Angst*, 19-21.
2. Alvin Toffler, *Toekomstshock*, 290/291.